

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Светлана Георгиева Димитрова-Гюзелева, НБУ,
професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по ... ,
научна специалност Методика на обучението по чужд език (английски) за
докторска дисертация на Никос Андреу Филипу на тема "Researching and Developing A
Model for Language Teacher Appraisal" („Изследване и разработване на модел за атестиране
на учители по чужд език") за присъждане на образователната и научна степен „доктор" в
област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3
Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по английски език)

1. Данни за докторанта

Образователната подготовка на Никос Филипу до зачисляването му като докторант към катедра Методика на чуждоезиковото обучение при Софийския университет впечатлява със своята дуалност, която намира отражение и при разработването на неговата дисертация по-късно. Той придобива ОКС „магистър" по английски език и литература във Факултета по класически и нови филологии на СУ „Св. Климент Охридски" през 1996 година със специализация учител по английски език и литература, но няколко години по-късно, в периода септември 1999 - юни 2000, изкарва следдипломна квалификация по мениджмънт към международна програма по мениджмънт, организирана съвместно от Mediterranean Institute of Management и Министерството на труда и социалното осигуряване в Кипър, която го мотивира да придобие и втора висша специалност по бизнес администрация със специализация „Счетоводство" в кипърския колеж в Никозия, където успешно се дипломира като квалифициран счетоводител през юли 2007 година.

Тази дуалност в образователната подготовка на Никос Филипу се отразява и на професионалния му път. В периода 1996 г. - 1999 г. той е учител по английски език в различни езикови школи (GC School of Careers, Pascal English School и George Christodoulides Institute), където преподава английски език на различни нива и за различни цели на обучавани от различни възрастови групи, вкл. и води специализирани курсове за явяване на изпити за придобиване на международно-признати сертификати за владеенето на езика. Особено впечатление прави опитът му в работата с деца със затруднения в обучението (със синдром на дефицит на вниманието и с дислексия). През следващите няколко години приоритет взема интересът му към управлението на бизнеса и финансите и първоначално е служител в отдел

„Прием на студенти”, а по-късно и съветник в отдел „Студенти” на Американския колеж в Никозия, Кипър (1999-2000), а в периода 2008 г. 2009 г. (след придобиване на бакалавърската степен по бизнес администрация) е помощник счетоводител в туристическата агенция Xenos Travel Public Ltd. в Никозия, като осъществява контрол върху разчетите и кредитирането. По думите на самия докторант, той обръща особено внимание на детайлите при работата с различни бази данни, което умение му помага в работата като експерт-счетоводител. В съчетание с аналитичните и творческите му умения (скициране, рисуване и мащабно моделиране), тези компетенции му позволяват да прави реалистични планове и добре-обосновани икономически прогнози. Показателна в това отношение е успешната му бакалавърска теза, за целите на която анализира бизнес състоянието на кипърските авиолинии за периода 2000 г. - 2005 г. и разработва стратегически план за оцеляването на компанията.

В следващите години Никос Филипу отново идва в България и от септември 2013 г. досега е учител по английски език и литература в Първа английска езикова гимназия, гр, София. През 2016 г. е зачислен като докторант на самостоятелна подготовка към катедрата по Методика на чуждоезиковото обучение при СУ „Св. кл. Охридски” с научен ръководител проф. д.п.н. Тодор Шопов, а темата на дисертацията му е до голяма степен интердисциплинарна, свързана с професионалната подготовка на учителите по английски език и тяхното атестиране, т.е. усеща се влиянието на интереса на Никос Филипу към бизнес администрацията.

2. Данни за дисертацията и автореферата

Дисертацията на Никос Филипу, озаглавена ”Researching and Developing a Model for Language Teacher Appraisal” Изследване и разработване на модел за атестиране на учители по чужд език”), е разработена на английски език, отличаващ се с добра прецизност и качество на академичния стил. Авторефератът, който коректно отразява основното съдържание на дисертационния труд, е предоставен в превод на български език.

Самата дисертация на докторанта съдържа 220 страници и се състои от въведение, седем основни глави за представяне на резултатите от критичния преглед на литературата по проблема и на данните от емпиричното изследване (в т.ч. 9 таблици и 8 фигури, включени в текстовата част от дисертационния труд за онагледяване на резултатите от проведеното проучване) и библиография. За съжаление още тук трябва да направя две критични бележки относно структурирането на дисертацията. Първо, докторантът оставя в основната част на своята дисертация голям обем от информация, която следва да се обособи в отделни

приложения в края на труда — напр. въпросниците от емпиричното проучване със суровите данни от изследването (вж. стр. 123-126, 128-131, 148-153, 161-164, 185-189) и част от статистическия им анализ (вж. стр. 165). Второ, въпреки че Библиографията включва впечатляващите 17 страници с над 200 заглавия — публикации както на латиница, така и на кирилица (в т.ч. и различни документи, свързани с международни и национални образователни политики), както и самият автор уточнява в началото ѝ (вж. стр. 202), той не се позовава на всички тях в рамките на своята дисертация. Този факт, освен че е в разрез с общоприетите норми за изписване в библиографията на докторантските дисертации само на използваната литература (цитираните в самото изложение автори), оставя и впечатлението, че докторантът не е запознат със съдържанието на ключови публикации по темата на дисертацията и че не може да отсее онези заглавия, които имат пряка връзка с разглежданите от него въпроси (констатация, която се потвърждава и при прегледа на теоретичния обзор, направен от докторанта).

Още в самото начало следва да отбележим, че дисертацията на Никос Филипу е завършен, интердисциплинарен и самостоятелно изготвен научен труд, третиращ интересен и актуален педагогически проблем с голяма значимост в контекста на националните и европейските образователни политики и подчертан принос за педагогическата практика и професионалното развитие на педагогическите кадри като цяло и в частност за израстването на учителите по чужд език на работното място. Изборът на тема от докторанта е много добре мотивиран и напипването на проблема се дължи както на дуалността в образователната подготовка на докторанта, така и на неговия дългогодишен опит като преподавател по чужд език в системата на българското образование. Тук ще си позволя да цитирам Никос Филипу:

„Трябва ли да гледаме на

Впрочем статистическият анализ на данните е доста оскъден или почти липсва, въпреки че докторантът на няколко места говори за неговите ползи при обработката на данните — вж. стр. 7, 12, 41, 103, 111, 119 и др.

Този проблем се наблюдава и в автореферата — въпреки че списъкът със заглавия е леко поорязан (или поскоро неревизиран след вътрешното обсъждане на дисертационния труд), повече от половината от изброените в Библиографията автори не са цитирани в текстовата част на автореферата.

Позоваването на цитираните източници е академически издържано и в текстовата част на дисертационния труд не се наблюдава наличие на плагиатство.

оценяването на учителите по чужд език като на затворен бюрократичен управленски процес, който се прилага „отгоре” и основно се занимава с отчетността, или да гледаме на него като на отворен процес за професионално развитие, който е съсредоточен върху откриването и насърчаването на сиините страни и поправянето на слабостите в развитието на учителите?”

(автореферат, стр. 6). Именно това е и целта на предложения от него иновативен модел за атестиране на учителите по чужд език, който е продукт на анализа на научните изследвания по този въпрос, но същевременно с това отчита и вижданията на самите учители за параметрите на тяхната професионална оценка в контекста на „реалните процеси и взаимодействия, които се случват в класната стая и са част от ежедневното преподаване на чужд език” (автореферат, стр. 7), така щото тя да е полезна за тях самите в процеса на професионалното им израстване и усъвършенстване. Тоест ориентацията на модела за атестиране на учителите „отдолу нагоре” и промяната в цикъла на атестиране (учителите се атестират по-често в рамките на цялата учебна година и не само от администратори, а и от колеги, които обсъждат с тях своите наблюдения и констатации, което позволява на оценяваните да рефлектират върху обратната връзка от атестирането и да подобрят практиката си), превръща атестирането в част от формиращото им обучение на работното място и подобряването на професионалната им квалификация, а не просто част от процедурата за отчетност, наложена им от училищното ръководство и МОН. като особено ценен отчитам и факта, че предложеният модел за атестиране има отворен характер (вж. стр. 191) — т.е. той е „достатъчно гъвкав, за да позволи интегрирането на допълнителна информация в матрицата на оценяване според динамиката на всяка отделна класна стая” (автореферат, стр. 8), което е особено важно в пост-методичната рамка на обучението по чужд език, която загърбва прескриптивността и насърчава конструктивизма с цел постигане на оптимална ефективност на учебния процес.

Съгласна съм с мнението на Никос Филипу, че необходимостта от разработването на подобен специфичен модел за атестиране на учителите по чужд език се обуславя от факта, че у нас (в системата на държавното образование) към атестирането на учителите се подхожда абстрактно и унифицирано, без оглед на предмета, който преподават , като

4

Напр. преподавателите могат сами да предложат аспектите на атестиране и критериите, по които ще бъдат оценявани (вж. стъпка I от цикъла на атестирането - стр. 191).

5 На ниво нормативна уредба, за атестирането на учителите се говори в НАРЕДБА N2 12 от 01.09.2016 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти — вж.

ожение N2 2 към чл. 42, ал. 2, т. 1 на Наредбата, където се описват компетентностите, които трябва да притежава всеки един учител, независимо от предмета, който преподава, както и Раздел IX от Наредбата (чл. 76 - 88, вкл. и Приложение N2 24 към чл. 82, ал. 1, т. 1, предоставящо модел за атестационна карта на използваните процедури и инструменти са неадекватни, а за ефективността на учителя се съди по редица формални показатели (като напр. придобити професионални квалификации и административна компетентност) или по постиженията на учениците, което е „в най-добрия случай погрешно или не е разбрано или използвано неправилно, тъй като се използва

с политически характер, в който тези процеси се диктуват от тези, които отговарят за образователната политика (автореферат, стр. 21). За съжаление обаче самият докторант никъде в своята дисертация не се позовава на нормативната уредба в българската образователна система, в която се говори за атестирането на дейността на учителите (вж. НАРЕДБА Jf2 12 от 01.09.2016 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти), а самият той би следвало да е запознат с нея благодарение на 10-годишния си стаж като учител в I АЕГ в Софияб.

Не мога да се съглася, обаче, с Никос Филипу, че подобен практически приложим модел за атестиране на учителите по чужд език изобщо липсва. В периода 2003 г. - 2006 г., в рамките на проекта „качествено преподаване на чужд език”, екип от специално обучени специалисти, включващ представители от различни образователни институции в цялата страна — учители по чужд език, университетски преподаватели-методици и експерти към Министерство на образованието и науката — и подкрепен от Британски съвет - България, разработва и апробира система от единни (и съгласувани между всички заинтересовани страни) критерии за оценяване на работата и квалификацията на учителите по чужд език, в съответствие със съвременните европейски стандарти за качество на преподаване на чужд език и професионална компетентност на педагогическите специалисти. Освен самите инструменти за оценка на преподавателите (стандартът с критериите за качество на преподаването и формулярът за наблюдение), в публикацията от проекта се описва и процедурата на атестиране — използването на предложените документи в процеса на оценяване и съотнасянето на дескрипторите и индикаторите към крайната оценка на преподавателската компетентност и практика, както и се дават подробни инструкции за оценителите (вкл. илюстративни материали и видео-записи) за прилагането на стандарта,

учител), в който се описва как точно се извършва атестирането на дейността на педагогическите специалисти.

6 Докторантът владее български език достатъчно добре (на ниво C2 според предоставената автобиография), за да се запознае със съдържанието на тези регулативни документи за целите на изследването.

3

Харакчийска, Ц., Стефанова, Е., Йорданова, М., Ангелова, В., Великова, С., Иванова, И., Гешев, Г., Димитрова, С. и Ташевска, С. (2006) качествено преподаване на чужд език: критерии за оценяване на преподавателската практика в прогимназиален и гимназиален етап. комплектът съдържа книжно тяло на български и английски език и DVD с видеозаписи на уроци по чужд език. (под редакцията на Дезмънд Томас). София: Британски съвет, България; О: 954-91830-2-5 & ISBN-13: 978-954-91830-2-3

анализирането на учебното занятие и отчитането на критериите, които да се използват при подготовката на оценителите. За съжаление, докторантът не познава тази ключова публикация (а тя е издадена на български и на английски език), представяща предходен широко-машабен опит за създаване и налагане на специфичен практически-приложим модел

за атестиране на учителите по чужд език в България¹ като оставим настрана този съществен пропуск в обзора на литературата по темата на дисертацията, може да се каже, че опитът на Никос Филипу за изчерпателност в изясняването на същността на атестирането на педагогическите специалисти (като значими измерения на учителската компетентност и процедури за нейното атестиране), както и желанието му да изтъкне някои добри практики в атестирането на учителите по чужд език и ползите от него за повишаване качеството на образователния процес като цяло и подобряване на професионалната квалификация на самите учители (вж. Глави I и 3 от дисертацията) заслужават уважение. Наблюдава се обаче известно разпокъсване и припокриване в изложението по темата за атестирането — напр. раздел 1.2 Teacher Appraisal, който е част от Глава 1, озаглавена "Chapter 1 Literature Review" се припокрива в голяма степен с Глава 3, която също е озаглавена "Chapter 3 Teacher Appraisal", по подобие на раздел 1.2. От друга страна, Глава 2 (Chapter 2 The Learning Landscape) е до голяма степен нерелевантна към темата на изследването или поне не до толкова, че съдържанието ѝ да бъде обособено в отделна глава, защото в нея става въпрос за някои съвременни аспекти в изучаването на чужди езици (като напр. дигиталните умения на учителите и възможността им да използват съвременните информационни и комуникационни технологии в обучението, или познанията им за подхода CLIL за интегриране на предметните знания в процеса на преподаване на чужд език), които несъмнено трябва за залегнат в критериите за оценка на учителската практика в модела за атестиране, ако той претендира да отразява съвременната картина на чуждоезиково обучение и уменията, които трябва да притежава модерният учител по чужд език, макар и горе упоменатите да не изчерпват широката палитра от компетентности, които учителят по чужд език следва да владее. Това ни води към още един пропуск в литературния обзор — на няколко места в него, докторантът говори за ползата от саморефлексията и самооценката на учителите на собствената им практика (напр. стр. 17, 30, 34, 41, 44, 64, 76

9

и т.н.) и дори ги включва в своя модел за атестиране (вж. т.нар. European Profiling Grid стр. 180, 183, 186 и 192), но никъде не разглежда други модели и инструменти за

10

самооценка на учителите по чужд език (напр. педагогическото портфолио, за което става въпрос дори в Наредба N212 за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти), дори и препоръчаният от него самия

¹ Публикацията е само добавена в Библиографията след вътрешното обсъждане на дисертацията на докторанта, без никаква следа за нея в литературния обзор по темата.

модел е само споменат мимоходом, без да е представен по-подробно (вж. стр. 141), а българският опит и принос в тази насока, който е значим, остава незачетен.

От техническа гледна точка, в рамките на прегледа на литературата, докторантът коректно се позовава на изследователите по темата преди него и на националните и международни документи, свързани с образователните политики в тази насока, макар че е непоследователен във форматирането на цитиранията (напр. понякога изписва инициалите на авторите в препратките; някъде въвежда страниците след двоеточие, а другаде поставя запетая след годината на публикация, изписва ”рд”/ или по-коректното ”р.” и тогава подава страницата и т.н.). Използването на различни шрифтове (почер или курсив) за цитатите и препратките също не е последователно и често е нелогично и объркващо (защото авторът използва подобно форматиране и когато иска да подчертае дадена идея).

Втората част от дисертацията на Никос Филипу (Глави 4 - 7) е посветена на извършената от него изследователска работа по темата. както отбелязах и по-горе, разработения от него конкретен модел за атестиране на учителите по чужд език в резултат на проведеното емпирично проучване е сред основните достойнства и приносни моменти на неговия дисертационен труд. Методологията на изследването е подробно разписана и изборът на инструментариум и процедури — обоснован; резултатите от всички етапи на изследването са подробно представени и прецизно анализирани и интерпретирани. Формулираните от докторанта в самия край на изследването 5 препоръки за оптимално внедряване в практиката на неговия модел за атестиране на учителите по чужд език (вж. стр. 199-201) са особено ценни, ако целим резултатите от него да подхранят професионалното развитие на самите учители и да доведат до цялостно повишаване на качеството на учебния процес.

9 Европейският проект ”The European Profiling Grid (EGP)” /2011 г. - 2013 г.] (вж. <https://egrid.epgproject.eu/bg/egrid>) е свързан с разработването на пакет от стандартизирани критерии за самооценяване на професионалната компетентност на учителите по чужд език, в който ОПТИМА (Българската асоциация за качествени езикови услуги) има водеща роля.

Вж. напр. Newby, D. et al. (2007) European Portfolio for Student Teachers of Languages: A reflection tool for language teacher education. Graz: Council of Europe [<http://www.ecml.at/epostl>] или Dimitrova, S. and Tashevska, S. (2004) Pedagogical Portfolio for Foreign Language Teacher Trainees, Sofia: New Bulgarian University.

Не на последно място, следва да отбележим, че докторантът е представил четири публикации (1 на български и 3 на английски език) от периода 2017 г. - 2020 г., от които

11

една е пряко свързана с темата на дисертацията и допринася за популяризирането на предложения от него иновативен модел за атестиране на учителите по чужд език сред пошироката професионална колегия.

3. Заключение

В заключение бих искала да отбележа, че предлаганият за разглеждане дисертационен труд на Никос Филипу е завършен, интердисциплинарен, самостоятелно изготвен и като цяло добре структуриран научен труд, подплатен с прецизно проведено експериментално изследване, третиращ интересен и актуален педагогически проблем с голяма значимост в контекста на съвременното езиково обучение и усъвършенстването на професионалната компетентност на педагогическите кадри. Направените от мен по-горе критични бележки не накърняват значимостта на приносите моменти на дисертацията, които са безспорно свидетелство за изследователските качества на докторанта и уменията му за създаване на научен текст, отговарящ напълно на академичните стандарти.

Всичко това ми дава достатъчно основание и увереност да препоръчам на уважаемото научно жури да даде положителна оценка на дисертацията "Researching and Developing a Model for Language Teacher Appraisal" („Изследване и разработване на модел за атестиране на учители по чужд език“) (в едно с автореферата и публикациите на докторанта по темата) и да присъди на Никос Андреу Филипу образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по английски език).

21.09.2022 г.

Подпис:

/доц. д-р Св. Димитрова-Гюзелева/

Filipi, Nikos (2017), Изследване и разработване на модел за атестиране на учители по чужд език", В: Сборник с Дою[а]Ди от четиринадесета конференция на нехабилитираните преподаватели и Докторанти от ФКНФ, 2017 г., стр. 316-323, Университетско издателство "Св. Климент Охридски", София